

сумісними з журналістическите стандарти, приписват им журналістическа стойност. Така нежурналістически явления придобиват журналістически статус и проблематизират същността на професията, предизвикват дискредитирането ѝ, занижават значимостта ѝ.

Ключови думи: журналистика, професионален дискурс, депрофесионализация, езиков код

Анотація

У статті аналізуються мовні виміри депрофесионалізації в болгарському журналістському дискурсі. Акцент робиться на проблемі інструменталізації мови новинними інституціями і використання її як стратегічного механізму депрофесионалізації. Дослідження фокусується на способах, за якими мовний код журналістики використовується для досягнення цілей медійних організацій. Знаковим трансформаціям піддається весь арсенал журналістської практики. Називаючи термінами журналістики неспецифічні для журналістського дискурсного простору суттєвості, медіа їх представляють як сумісні з журналістськими стандартами, приписують їм журналістську цінність. Так нежурналістські явища набувають журналістського статусу і проблематизують сутність професії, викликаючи дискредитування її, знижуючи значимість її.

Ключові слова: журналистика, професійний дискурс, депрофесионализация, мовний код.

Summary

This article comments on the linguistic aspects of deprofessionalization in Bulgarian journalistic discourse. The stress is on the instrumentalization of language by news media and its use as a strategic mechanism for deprofessionalization. The analysis focuses on the means through which the linguistic code of journalism is applied in order to serve the needs of media organizations. The entire arsenal of journalism is subjected to significant transformations. By referring to nonspecific for the journalistic discourse environment elements with the terms of journalism, the media presents them as compatible with journalistic standards, and ascribes journalistic value to them. Thus, non-journalistic phenomena achieve a journalistic status and problematize the nature of the profession, cause its discredit, and reduce its significance.

Keywords: journalism, professional discourse, deprofessionalization, linguistic code transformations.

УДК 81'36+811.111

Шундель Т. О.,

викладач,

Донецький національний медичний університет імені М. Горького

(Красний Лиман)

КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ СИНКРЕТИЧНИХ СКЛАДНОПІДРЯДНИХ РЕЧЕНЬ З ФУНКЦІОНАЛЬНО-СЕМАНТИЧНИМ ПОЛЕМ “ПРИЧИНА – ЧАС”

Дослідження складнопідрядного речення (далі СПР) у сфері мовлення потребує систематизованого розв'язання у зв'язку з широким спектром семантичних модифікацій додаткового значення. Вагомий внесок у дослідження СПР, які вирізняються складною семантикою і багатими відтінками значеннєвої площини мовних структур, був внесений такими вченими, як Б. П. Бокова [4], І. В. Висоцька [5], С. І. Дружиніна [7], Л. Л. Іофік [10], В. Г. Зарицька [9], А. П. Загнітко [8], М. О. Павлюковець [11], Л. В. Шитик [13] та інші.

Питання щодо структурно-семантичних особливостей СПР та асиметричності взаємовідношень між будовою і семантикою цих одиниць в синтаксичній системі

вирішувалося мовознавчою наукою суперечливо й неоднозначно, оскільки єднальні елементи підрядної частини мають велику кількість варіацій семантичного плану. Аналіз літератури з окресленої проблеми дає підстави вважати, що при вивченні досліджуваної структури не звертається достатньої уваги на смислове наповнення СПР з додатковим змістовим значенням та на існування синкретичних типів СПР, які поєднують в собі декілька відтінків значень для економії в мові. Саме факт існування складних взаємовідношень в підрядній частині СПР та синкретичність зв'язків між його компонентами і зумовлює **актуальність наукового пошуку**.

Функціонально-семантичні поля (далі ФСП) СПР можуть схрещуватися, що призводить до розмаїття значень та функцій взаємодіючих синкретичних периферій різноманітних видових опозицій завдяки гібридному характеру генетичної природи СПР. Отже, синкретичні СПР з інваріантним (категоріальним) значенням починають втрачати певний набір диференційних ознак в синкретичних периферійних структурах та за певних умов набувають додаткових значень інших польових конструкцій. Комбінаційна інтенсифікація змісту яскраво проявляється в прикладах СПР з ФСП “причина – час”. **Метою** цієї статті є дослідження структурно-семантичної організації СПР з ФСП “причина – час”, виявлення одиниць перехідної природи та компаративний аналіз цих синкретичних польових конструкцій.

Досягнення поставленої мети може здійснюватися шляхом розв'язання наступних **завдань**: характеристика структурно-семантичних особливостей ядерних та синкретичних СПР з підрядною частиною причини та часу, дослідження взаємозв'язку та взаємовпливу перехідних моделей синкретичного характеру, розкриття функціональних особливостей універсальних моделей СПР.

На думку С. І. Дружиніної, синкретичність форм підрядної частини СПР виникає внаслідок мінливого характеру глибинної структури при виникненні додаткового значення в поверхневій структурі. При цьому неважко помітити, що модифікація семантичних значень призводить до синкретичності форм [7, 27–29]. Універсальні моделі СПР в ядерних, периферійних та проміжних зонах детально можна розглянути та проаналізувати за допомогою шкали перехідності В. В. Бабайцевої, де розкриваються усі тонкі семантичні відтінки ФСП [3, 132–134].

Лінгвісти В. В. Бабайцева [2], І. В. Висоцька [6], М. О. Павлюковець [11, 147–150] вважають, що СПР з синкретичними підрядними з різними ФСП характеризуються як перехідні ланки між декількома заданими одиницями з певним функціональним навантаженням. Комбінаторні варіанти інтенсифікації змісту свідчать про наявність цілого комплексу відмітних ознак, які присутні в значенні видових варіантів СПР. Семантичні можливості СПР розкриваються також завдяки детермінованому характеру з'єднувальних елементів з їх здатністю до неоднорідного прояву синтаксичної функції визначуваних конструкцій [1, 139–141]. При цьому перетин різних полів, які мають свої власні ядра й периферію, стає причиною функціонування в мові численних синкретичних периферійних конструкцій з поєднаними додатковими властивостями інших структурно-семантичних типів СПР.

Складнопідрядні структури володіють високим семантичним потенціалом, оскільки здатні реалізовувати одночасно декілька сем, наприклад, причинне

значення та сему темпоральності (часу). Серед численних прикладів СПР з синкретичною природою виокремлюються речення з синтезованим значенням ФСП “причина – час”.

Досліджуючи СПР із таксисними відношеннями, нами відзначається той факт, що складнопідрядні конструкції із залежним компонентом часу визначаються як яскраві приклади перехідних одиниць за рахунок того, що однакові з’єднувальні елементи можуть змінювати свій статус та використовуватися то як сполучник, то як сполучникове слово:

*Nobody worried about you **when** you was down and finished up with a pasting [15, 88]* (слово **when** використано у якості сполучникового слова).

***When** Olive came round with a pot of stew that really upset him [15, 153]* (слово **when** використано у якості сполучника).

Статус з’єднувальних елементів, що варіюється, стає причиною нашарування одного плану змісту на інший. З іншого боку, план змісту СПР із часовою семантикою може вступати в зв’язок із смисловими відношеннями інших складнопідрядних конструкцій та утворювати неоднорідні елементи із додатковою багатоаспектною семантикою. При цьому яскраві й експресивні приклади СПР з таксисними стосунками, розгорнутий склад яких вказує на те, що це конструкції з детермінантним типом синтаксичних стосунків, виявляються структурами з чітко обкресленим відрізком часу.

A. а) *Perhaps it was **because** she had been more resigned during the last year [15, 13].*

б) *She hoped Harry wouldn’t be in an argumentive mood tonight **for** she had been looking forward to Peter’s birthday tea – it couldn’t really be called a party [15, 14].*

АБ. а) *Joseph sat looking on silently **as** she slurped this noisily [15, 100].*

б) *Angels with serene faces and cherubs with heavenly expressions looked down on them **as** the visitors picked their way across the graves [15, 202].*

в) *Katherine had been avoiding Mrs. Duke **since** she started work there [15, 95].*

АБ. *Even Charlie’s been off his food **since** Ted went [15, 342].*

*She was happy **as** she made her way back to Milly’s [15, 80].*

аБ. *Anyway, **since** your Joe’s been round, he’s gone off the idea [15, 211].*

*A couple of the man laughed and she felt cross **as** she made her way back behind the counter [15, 77].*

Б. *Tom looked nervous and drank his tea **as soon as** it was put in front of him, then left [15, 52].*

Варіанти синтаксичних одиниць зони **A** включають одну основну смислову лінію, яка створюється за допомогою підрядного речення. Тобто, такі речення вважаються односемантичними структурами, моделі яких мають лише одне індивідуальне значення – значенням причини. З одного боку, приклади СПР з ядерними сполучниками причини *because, for* – конструкції, які повідомляють про причину висловлювання, дія якого подається в головному реченні, та мають узагальнюючий характер. По-друге, характер відображення взаємин підкреслює специфіку причинного змісту за допомогою модальності СПР (наявність модальних слів та модальних дієслів). Речення а ядерної ланки **A** – яскравий приклад зазначеного вище.

Речення зони **Б** з основними (експліцитними) семантичними стосунками аналізуються як конструкції з модальною одноплановістю (з чисто часовим відношеннями), що мають наступні ознаки:

- співвідношення підрядного речення зі змістом усього головного речення;
*Grace was making a big thing about sitting with the German, Kurt, **whenever** the opportunity arose, and their laughter would make Ted angry* [15, 321].
 - використання опорних слів або корелятивів тимчасової семантики (*morning, time, weeks years, a while, to be born, on Saturday, evening, day*, та ін.);
On Monday when Katherine walked into the shop Joseph was leaning on the counter busy reading the newspaper [15, 197].
 - вживання опорного дієслова *wait*, який потребує вказівку на період протікання очікуваної дії;
*It was a Wednesday morning and at Trent's they **were waiting** for the lunchtime crowd when Josh asked Katherine to take Nellie's tea cup* [15, 203].
 - смислова та конструктивна завершеність СПР;
*I didn't see you **until** you shouted and came jumping out from under the trees* [14, 21].
 - вживання дієслів з лексичним значенням незавершеності дії;
*They **were half way through** it when Olive and her husband walked in* [15, 115].
 - наявність часток *just, only, still*;
*... but Katherine **still** hesitated as she made her way up the path to the house* [15, 163].
 - застосування типізованих сполучників та сполучних слів, сема яких має лише одне окреме значення – значення часу;
As soon as dawn broke everybody began milling about [15, 191].
 - вживання певних видо-часових форм дієслів;
... but she wouldn't know the answer till all the money had been paid [15, 180] (вживання умовного способу).
They might send him back when they find out his age [15, 307] (вживання модального дієслова).
*Seamus came and went as the mood took him, or **whenever** he was sober enough to find his way to the shop* [15, 294] (використання дієслів-присудків у минулому часі).
 - наявність прямої мови (слів автора) у СПР;
*"That was delicious", Katherine said to Milly **as** she handed her her empty plate* [15, 58].
 - використання дієслів-присудків повторюваної дії;
*All these questions **were going over and over** in her mind as she slowly made her way down the bare wooden stairs* [15, 87].
- Особливість СПР із підрядним часовим полягає в тому, що ці одиниці передають відношення наступних типів:
- одночасності подій (часова семантика дій головної та підрядної частин співпадають). Т. Слободинська [12, 145] пропонує виокремлювати а) *повну / синхронну одночасність* (події мають більш тривалий час виконання та відбуваються у межах одного часового періоду);

*Tom was beginning to look old and tired **while** Ted was was growing into a very handsome young man [15, 291].*

та б) *неповну / інклюзивну одночасність* (події мають короточасний характер, хоча і локалізуються у межах одночасного вектора направлення часу);
*She was walking home one evening **when** Briony caught up with her [15, 93].*

– різночасності подій, які, у свою чергу, поділяються на а) *конструкції з повною рівнозначністю* (наявність сполучників в препозиції або використання сполучників на визначення наступності запланованої дії):

***As** the weeks went on Katherine was getting more and more concerned about Briony [15, 89].*

б) *конструкції з неповною, частковою рівнозначністю* (наявність дієслова на позначення початку дії або конструкцій з дієсловами-присудками імпліцитного характеру, на тлі яких можливе розгортання певних цілісних подій; використання перфектних форм):

*Katherine **began** cleaning the counter **when** the girl who arranged to meet men here walked in [15, 175].*

***As soon as** the doctor **had left**, Katherine turned on Nellie [15, 237].*

– передування подій (варіант часової ситуації попередність – наступність);

а) ***When** she caught sight of her face in the mirror she cried out and put her hand to her cheek [15, 47]* (часовий період реалізації подій нетривалий, явища відбуваються раптово, одне за одним).

б) ***One morning** after shopping Nelly and Katherine were walking back down Croft Street **when** they saw Briony coming towards them [Williams, 66]* (часовий період реалізації подій не має чітко зазначених меж, що утрудняє розуміння виконання тієї чи іншої дії).

в) ***Before** she left **on Christmas Eve**, Katherine took Nellie up a bottle of lavender water [15, 214]* (часовий період реалізації подій чітко окреслений).

г) *Katherine smiled **as** she poured out the tea [15, 113]* (часовий період реалізації подій не зазначено).

– слідування подій (варіант часової ситуації наступність – попередність);

а) *She stopped **when** a tea towel flew through the air [15, 156]* (часовий період реалізації подій чітко не окреслено, автора цікавить попередність виконання зазначеної дії).

б) *There was a short silence **while** he stared at me frowningly, and we measured one another [14, 22]* (часовий період реалізації подій деталізований за допомогою слів форм таксисної семантики).

Синкретичні СПР із семантикою часу розглядаються більшістю вчених як конструкції, в поверхневій структурі яких відбивається не уся інформація, що закладена в цьому реченні. Темпоральна актуалізація виявляється за рахунок розкриття тимчасового відрізка, який співвідноситься з тією або іншою локалізованою / нелокалізованою ситуацією в часі. Речення перехідної ланки **Аб** є параметром локалізації іншого прихованого значення – значення причини, оскільки поверхнева структура цих одиниць розглядається як відкрита, що здатна до трансформації.

Наші спостереження над цими одиницями свідчать, що додаткові причинні стосунки перемикають часовий смисловий план на переважаючий причинний. Значення часу редукується й виникає своєрідна синтезована форма причини й часу, яка особливо чітко проявляється за наявності в головному реченні емотивної лексики (*silently, serene faces and cherubs with heavenly expressions* – приклади б, в перехідної зони **Аб**) або, наприклад, *She **felt so miserable and alone as** she wandered on* [15, 109] (наявність слів стану людини); *She was suddenly **plunged into despair when** she remembered her own plight* [15, 113] (наявність слів на позначення почуттів людини). Тобто, складнопідрядні конструкції цієї зони зображують стосунки особи до певної події в підрядному реченні. При цьому емотивна лексика часто виявляє зміну внутрішнього стану людини в певній ситуації. З іншого боку, причинна семантика домінує за рахунок використання підрядного речення у визначених контекстуальних умовах, коли залежний компонент реалізує у більшій мірі сему причини явища, яке надане в головному реченні. Про цей факт наглядно свідчать приклади ланки **Аб**: *Katherine threw her arms round Briony and held her close **as (because)** sobs racked her thin fair body* [15, 182].

За нашими спостереженнями СПР синкретичної природи з причинно-тимчасовим значенням завдяки полісемантизму сполучників характеризуються як гнучкі структури.

У конструкціях ланки **АБ** виникає проміжна семантична область, одиниці якої поєднують ознаки причини й часу в рівній мірі. Нелегко помітити, що після перетину двох синтаксичних значень, елементи яких пов'язані між собою імпліцитними стосунками, семантичні стосунки, що накладаються, дозволяють нам говорити про поєднання двох взаємозв'язаних смислових відтінків. Тотожність стосунків, які відзначаються в перехідній зоні **АБ**, дозволяють стверджувати, що ні тимчасові, ні причинні стосунки не стають тут релевантними при визначенні домінуючого значення в глибинній структурі СПР. Так, у одиницях проміжної ланки **АБ** про таксисну семантику сигналізує наявність тимчасових сполучників *since, as* які здатні до трансформації, та конструктивна завершеність СПР часової семантики. Трансформаційність з'єднувальних елементів викликана за рахунок послабленого лексичного значення сполучників, порівняльний характер вираження яких простежується в основі тимчасової співвіднесеності порівнюваних явищ і причин, які породжують ці значення. Порівняйте,

*Even Charlie's been off his food **since** Ted went – Even Charlie's been off his food **since / when / because** Ted went.*

Поглиблений аналіз синкретичних складнопідрядних конструкцій проміжної ланки **АБ** дає підстави вважати, що причинна сема простежується в основній предикативній лінії усього СПР, конструктивну роль якого грає лексичне значення дієслова-присудка головного речення: в структурній основі простежується наявність емотивної лексики (*was happy, be off his food*) а також вживання підсилювальної частки *even*. Таким чином, двопланний характер синкретичних предикативних частин зумовлює наявність взаємодії смислових компонентів (причини й часу) і виникнення маргінальності висловлювання.

Характерною рисою синкретичних СПР проміжної зони **аБ** є те, що вони, у відмінності від одиниць зони **Аб**, не можуть бути трансформовані в речення з чітко вираженими причинними стосунками, не дивлячись на наявність підсилювальної частки *even* в деяких реченнях. Головним показником, насамперед, є інтерпозиція підрядних речень або зумовлені контекстуальні умови. Тобто, одиниці цієї зони займають своєрідне середнє положення, в підрядних реченнях яких переважає сема часу.

За нашими спостереженнями, можливість нашарування відтінку причини обумовлено близькістю зі значенням семи часу. Наприклад, наступні сполучники *whereas, now that, that*, маючи протиставне значення, призводять до виникнення синкретичного характеру, проте, причинне значення все ж не переважає. Порівняйте,

*It wasn't till **Friday that** Katherine finally managed to get Milly alone in her room* [15, 116].

*It wasn't till **the following week whereas** Katherine had the opportunity to talk to Joseph about Nellie* [15, 91].

Важливу роль при виділенні семи часу в складнопідрядних конструкціях із зазначеними сполучниками грають слова з таксисним значенням (*Friday, the following week, Friday lunchtime*).

Треба зазначити, що з'єднувальний елемент *now that* за своєю природою сполучник таксису, але в певних контекстуальних умовах здатний виражати й причинні стосунки. Наприклад,

*... she should be taking more interest in this conversation and be pleased **now that** Ted and Joseph were getting on so well ...* [15, 111].

Додаткове значення причини простежується за рахунок вживання емотивної лексики, яка сигналізує про внутрішній стан людини.

Поглиблений аналіз СПР сучасної англійської мови свідчить, що сполучник *now that* в деякому відношенні схожий зі сполучником *since*, який має порівняльний характер стосунків в тимчасовій співвіднесеності аналізованих подій. Помітна особливість СПР із сполучними елементами полягає в наступному: *since* вказує на початок подій, що зіставляються, а сполучник *now that* дозволяє нам говорити про кінцеву фазу розвитку цих стосунків в реченнях. Порівняйте,

*It was later that month **now that** Kate received a letter from Grace* [15, 369].

*Darwin has changed **since** you were here* [15, 373].

Отже, ми дійшли до **висновку**, що усі СПР із синкретичною підрядною частиною розглядаються як носії ускладненої моделі, де функціональні стосунки визначаються за рахунок входження залежного компонента в периферійну зону. **Результати** дослідження синкретичної природи семантичних структур СПР з відтінками причини та часу свідчать про те, що багатоаспектний характер складнопідрядних структур з аналізованим ФСП призводить до створення варіативних ситуацій у функціональному плані. Тобто, синкретичність підрядної частини обумовлюється певною співвіднесеністю із словами в головних реченнях, характером індикаторів (з'єднувальних елементів), здатністю поєднання двох синтаксичних ядер і тенденцією підключення предикативної лінії до ускладненого

семантичного ядра, що призводить до комбінації функціональних векторів, які органічно переплетені між собою. Таким чином, поліфункціональний характер синкретичних СПР із різноманітними варіаціями ФСП вбачається в синтезованій структурі СПР та в багатогранності категоріально-граматичних значень.

Перспективи подальшого дослідження вбачаємо у детальному аналізі структурно-семантичної організації синкретичних складнопідрядних одиниць з інваріантним значенням ФСП полі функціональної природи. Підставою для такого твердження є той факт, що часта взаємодія складнопідрядних структур з різними полями вказує на максимальну концентрацію мовних засобів в межах однієї синтаксичної одиниці. Тобто, створюється свого роду концентрація форм при економії мовних засобів, що призводить, у свою чергу, до розширення класифікаційних меж за допомогою виділення проміжних синкретичних підрядних типів.

Література

1. Алексанова С. А. Феномен недискретности в сфере обстоятельственных детерминантов / С. А. Алексанова // Известия Российского гос. пед. ун-та им. А. И. Герцена. – № 10 (57). – С. 138–143.
2. Бабайцева В. В. Переходные конструкции в синтаксисе : [монография] / В. В. Бабайцева. – Воронеж, 1967. – 390 с.
3. Бабайцева В. В. Явления переходности в грамматике русского языка : [монография] / В. В. Бабайцева. – М. : ИД “Дроффа”, 2000. – 640 с.
4. Бокова П. М. Структурний та функціонально-семантичний аспекти складнопідрядного речення з підрядним часу в сучасній іспанській мові : автореф. дис. ... к. філол. н. : 10.02.05 “Романські мови” / П. М. Бокова. – Київ, 2001. – 21 с.
5. Высоцкая И. В. Синкретизм в системе частей речи современного русского языка : дисс. ... д. филол. н. : 10.02.01 “Русский язык” / И. В. Высоцкая. – М, 2006. – 452 с.
6. Высоцкая И. В. Исследование синкретичных явлений: к вопросу о принципах описания языковой системы / И. В. Высоцкая // Вестник Поморского университета. Серия: Гуманитарные и социальные науки : [науч. журнал]. – 2004. – № 2 (6). – С. 76–84.
7. Дружинина С. И. Синкретизм в системе сложноподчиненных предложений современного русского языка : дисс. ... д. филол. н. : 10.02.01 “Русский язык” / С. И. Дружинина. – Орел, 2009. – 470 с.
8. Загнітко А. П. Закономірності формальної і смислової організації складного речення / А. П. Загнітко // Лінгвістичні студії : [зб. наук. праць]. – Донецьк : ДонНУ, 1996. – Вип. 2. – С. 17–27
9. Зарицька В. Г. Синкретичні типи підрядності в системі складного речення : автореф. дис. ... к. філол. н. : 10.02.01. “Українська мова” / В. Г. Зарицька. – Дніпропетровськ, 2005. – 19 с.
10. Иофик Л. Л. Некоторые особенности сложноподчиненных предложений в современном английском языке / Л. Л. Иофик // Ученые записки ЛГУ, 1958. – Т. 233. – Вып. 36 – С. 88–106.
11. Павлюковец М. А. Синкретизм на морфологическом и синтаксическом уровнях английского языка как проявление языковой экономии: функциональный аспект : дисс. ... к. филол. н. : 10.02.04 / М. А. Павлюковец. – Ростов-на-Дону, 2009. – 194 с.
12. Слободинська Т. С. Реалізація таксисних відношень у складнопідрядному реченні з підрядним часовим / Т. С. Слободинська // Лінгвістичні студії : [зб. наук. праць]. – Донецьк : ДонНУ, 2008. – Вип. 16. – С. 144–149.
13. Шитик Л. В. Синкретичні складнопідрядні речення в українській мові / Л. В. Шитик // Вісник Черкаського ун-ту. Серія : філологічні науки. – Черкаси, 2004. – Вип. 54. – С. 135–143.
14. Stewart M. This rough magic / M. Stewart. – Coronet Books : Hodder and Stoughton, 1991. – 255 p.
15. Williams D. Katie's Kitchen / D. Williams. – London : Headline Book Publishing, 1998. – 375 p.

Анотація

Статтю присвячено проблемі синкретичних складнопідрядних речень з семою причини та часу. Виявлено, що структурно-семантичні особливості складнопідрядних конструкцій пояснюються асиметричністю взаємовідношень між будовою і семантикою. Інваріантні значення аналізуються за допомогою шкали перехідності. Установлено, що комбінаторні варіанти інтенсифікації змісту виникають завдяки семантичному потенціалу речення та детермінованому характеру з'єднувальних елементів. Простежено умови виникнення синтезованого значення речень в опозиції "причина – час".

Ключові слова: складнопідрядне речення, функціонально-семантичне поле, шкала перехідності, синкретизм, структурно-семантичні відношення, інваріантне значення.

Аннотация

Статья посвящена проблеме синкретичных сложноподчиненных предложений с семой причины и времени. Выявлено, что структурно-семантические особенности сложноподчиненных конструкций объясняются асимметричностью взаимоотношений между строением и семантикой. Инвариантные значения анализируются при помощи шкалы переходности. Установлено, что комбинаторные варианты интенсификации смысла образуются благодаря семантическому потенциалу предложения и детерминированному характеру соединительных элементов. Определены условия образования синтезированного значения предложений в оппозиции "причина – время".

Ключевые слова: сложноподчиненное предложение, функционально-семантическое поле, шкала переходности, синкретизм, структурно-семантические отношения, инвариантное значение.

Summary

The article deals with the problem of syncretic complex sentences with the seme of reason and time. It has been discovered that semantic and structural features of complex sentences are explained by asymmetry of relationships between the structure and semantics. Invariant meanings of complex sentences are analyzed with the help of transivity scale. It has been found out that combinative variants of intensity of the content are formed according to semantic potential of the sentence and determinate character of connective words. The origin of synthesized meaning of functional and semantic field "reason – time" has been traced.

Keywords: a complex sentence, functional and semantic field, transivity scale, syncretism, structural and semantic relationship, invariant meaning.

УДК 81'367.5:81'367.625

Христіанінова Р. О.,
доктор філологічних наук,
Бердянський державний педагогічний університет

РЕЧЕННЯ З ПОДВІЙНИМИ ПРИСУДКАМИ: ФОРМАЛЬНО-ГРАМАТИЧНІ ТА СЕМАНТИКО-ФУНКЦІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ

Обґрунтування наукової проблеми та її значення. Ідея виокремлення речень із подвійними присудками належить О. О. Шахматову, який уперше описав "двоприсудкові" речення: "Двоприсудковими називаю такі речення, котрі мають в другому (залежному) своєму складі поряд із головним словом цього складу, яке через це постає присудком, ще й інше слово, що стосується за змістом безпосередньо підмета і пов'язане з ним граматично; а оскільки присудком називають слово, залежне від підмета, але таке, що належить до іншого, ніж